

16 juni 2015

Document

Studie over de beschrijving van het stadhuis van Borgloon.

Opsomming van de graven van Loon van 949 tot 1362.

HET STADHUIS OF 'S GREVENHUIS VAN BORGLOON

Stadhuis vanaf ca 1117 tot heden

Borgloon /Lon / Loon/Los - Loos / Loes - Looz /Germaans Lauhum (= bos op hoge zandgrond, beboste heuvel) -
"Burcht op beboste heuvel"

Situatieplan

"Het 's Grevenhuis "Beschrijving door de jaren heen"

Afbeeldingen van het stadhuis over de verschillende jaren heen.

omstreeks 1908 werden de talrijke lagen kalkwitsel verwijderd.

let op de Toren +/-15 m hoog

toren verhoogd 17,60 m

De oorsprong van het stadhuis moet worden gezocht in de XI eeuw.

De toren en het huis vormen een geheel en dateren ca. uit de jaren 1117 / 1130

Oorspronkelijk was het bedoeld als woning voor de graven van Loon en kreeg daarom de naam " 's grevenhuis".

In **1180** bezat Loon al uitwendige tekens van stad (muren, grachten, wallen en poorten). Omstreeks 1200 verkreeg Borgloon het Luiks stadsrecht en werd het stadje omweld. (4 poorten verleenden toegang tot de stad "de Gratherpoorte", "de Wellenscher poorte", "de Tongersepoort" (ter Steene poerten), "de Keulerpoort". (buyten Coelen porte).

(afbeelding van de Neremporte)

Graaf Gerardus zag in dat Loon behoefte ging hebben aan een stadhuis en verschafte hij, aan het pas vrij geworden Loon het 's Grevenhuis, dat dienst moest doen als gemeentehuis en schonk het aan de stad Borgloon toen hij naar Kuringen trok omstreeks 1180.

In de XIV eeuw (1366) werd het graafschap Loon terug ingelijfd bij de eigendommen der kathedrale kerk van Luik, doch bleef zijn eigen vrijheden en wetten behouden. Traditie wilde dat de bisschoppen van Luik te Loon ingehuldigd werden alvorens zij de titel mochten dragen van graven van Loon. De inhuldiging gebeurde met alle pracht en praal. Bij hun aankomst moesten ze erewijn gaan drinken in het 's Grevenhuis om daarna de kerkelijke eredienst te gaan bijwonen om vervolgens terug te keren naar het 's Grevenhuis, alwaar zij de hand legden op het **keurboek** als bewijs van eedaflegging.

Het **zelf mogen maken van keuren** - dus de verordeningen die niet al in het stadsrecht stonden en eraan toegevoegd werden - was een belangrijk onderdeel van die privileges; het was de wetgevende bevoegdheid in eigen domein die de stadsbesturen een grote mate van vrijheid gaf .

Uit de keurboeken blijkt dat deze een grote hoeveelheid onderwerpen uit het openbare leven besloegen. Er zijn, zoals in het stadsrecht, keuren die gaan over de bestraffing van misdaden.

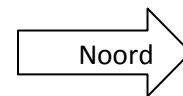
*Ons stadhuis heeft voor allerlei zaken gediend, in de XIII en XIV eeuw, werden de vertrekken van het gelijkvloers door de **poorters** gedeeltelijk gebezigd als markt (vleeshalle en visstapels).

*In de bovenkamer van het toenmalige gebouw hielden de **zeven ambachten** of gilden hun afzonderlijke vergaderingen.

*Ook de vergaderplaats van de **poorters** (bespreking van gemeente belangen).

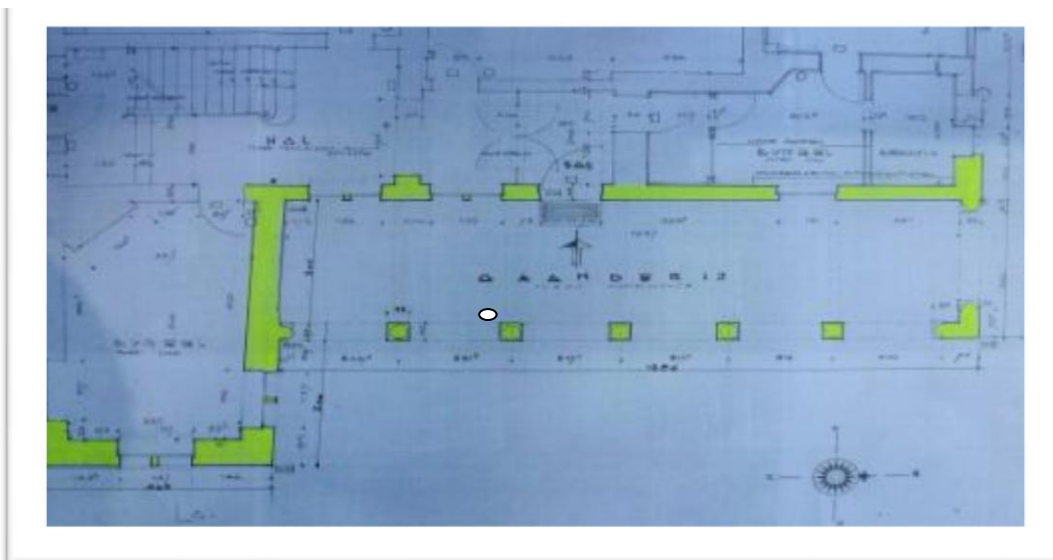
De **rederijkerskamer** " die Goutbloeme" uit de XVI eeuw hadden eveneens een lokaal.

Het stadhuis: Voorgevel (oosten)

Het **Stadhuis van Borgloon** is een **herenhuis met hoektoren**, gebouwd in de XI e. Oorspronkelijk was het stadhuis de verblijfplaats van de eerste graven van Loon. De burcht, die gelegen was op de burchtheuvel diende als militaire verdedigingsplaats. Bij het definitief verlaten van Borgloon schonk de graaf het stadhuis aan de stad. Vandaar dat het stadhuis nu nog steeds 's grevenhuis wordt genoemd.

deel van grondplan : gaanderij

Men stapt het stadhuis binnen via een **rondboogarcade (bogengalerij)** met zes traveeën. (13,86 m x 3,41m) . Travee : Begrip bij de vlakverdeling van gevels. **De afstand tussen twee opeenvolgende steunpuntassen** in de lengterichting van een even bouwonderdeel. **Ruimte tussen twee pijlers in een kerk.**

arcade (Een gaanderij of arcade (afgeleid uit het Frans) is een bogengalerij, elk van de achtereenvolgende bogen die rusten op kolommen. Een arcade van kleine bogen wordt een arcatuur genoemd en wordt vaak gebruikt als versieringsmotief)

In deze arcade is een arduinen steen aangebracht met de titels van Robert Ernest Baron d'Argenteau, een vroegere graaf van het kasteel van Loon. (1685 inhaling van de burggraaf)

Het stadhuis vertoont alle elementen van de Maasstijl in Limburg: een bakstenen constructie, kruisvensters, hardstenen speklagen, steigergaten, venster- en deurlijsten in arduin of mergelzandsteen en ontlastingsbogen boven de ramen.

Een ander kenmerk van Maaslandse stijl is **de toren**, die zich steeds aan de **linkerzijde** van het gebouw bevindt. In 1658 was het stadhuis bouwvallig en aan dringende herstellingen toe. De 7 ambachten vergaderden en besloten het stadhuis te herstellen en te verfraaien. Tijdens de grote herstellingswerken (1667-1680) werd de toren verhoogd van 15 m naar 17,60m.

Nieuwe herstelling in 1907. Plan en bestek ingediend op 11/2/1902 werd goedgekeurd door de bestendige deputatie van Limburg op 11/5/1906 en op 22/5/1907 werden de werken aan bouwondernemer Willem Bollen-Welkenhuysen uit Uyckoven voor de som van 71.719,98 Fr toegewezen.

Schrijnwerkerij van vensterramen, trap, deuren, vensterluiken en paneelwerk werd uitbesteed aan verschillende onderaannemers.

*In **de toren** vonden postduiven hun onderkomen. Het was enkel een voorrecht van adel en geestelijkheid om postduiven te houden. De versiering is sober gehouden.

In de duiventoren wordt het jaartal **1117** aangebracht. Huis en toren zijn van dezelfde bouwtrant als het stadhuis. (Voornoemde toren stond in 1940 achter het huis Zanders - Castro, gelegen op de Markt). Bron: H.Henrotay, *handschrift*

In de TOREN heeft de gemeente een nieuw **uurwerk** doen plaatsen en de kosten hiervan bedroegen 1.055 Fr. De plaatsing van dit uurwerk gebeurde tijdens de laatste herstellingen, doch de uurklok, die vroeger als brandklok diende, dateert uit de jaren 1514. De naam van deze klok is ODILLA en kan men afleiden uit het opschrift dat op de buitenrand der klok, in gotische letters te lezen staat. De vertaling luidt als volgt :

IK BEN ODILIA

NAAR DE NAAM VAN 'S KONINGS DOCHTER

JORIS WAGENAAR HEEFT MIJ GEGOTEN IN DE JAREN 1514.

Aan de noordelijke buitenkant van het gebouw zien we 10 uitspringende vierkante balken

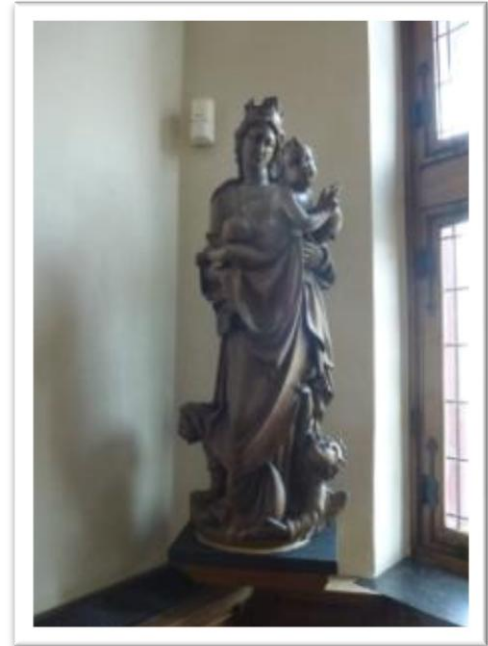
* De berging met poort in de noorden gevel dienden voor : paardenstal / wapenmagazijn / ook het eigen stedelijk **brandweerkorps** werd hierin ondergebracht .

***De twee bovenste balken** zijn links het wapenschild van prinsbisdom Luik en rechts het blazoen van het Duitse rijk. (Loon maakte deel uit van Lotharingen en samen met het prinsbisdom Luik maakte het deel uit van het Duitse rijk tot 1794.

***De 10 uitspringende balken van links naar rechts :**

1. Borgloon - 2. Beringen - 3. Bilzen - 4. Bree - 5. Hamont - 6. Hasselt -
7. Herk-de-Stad - 8. Maaseik - 9. Peer - 10. Stokkem.

Op de hoek van de oostelijke en noordelijke gevel bevindt zich grote nis voor een zeer eigenaardig en misschien enig Lieve Vrouwbeeld.

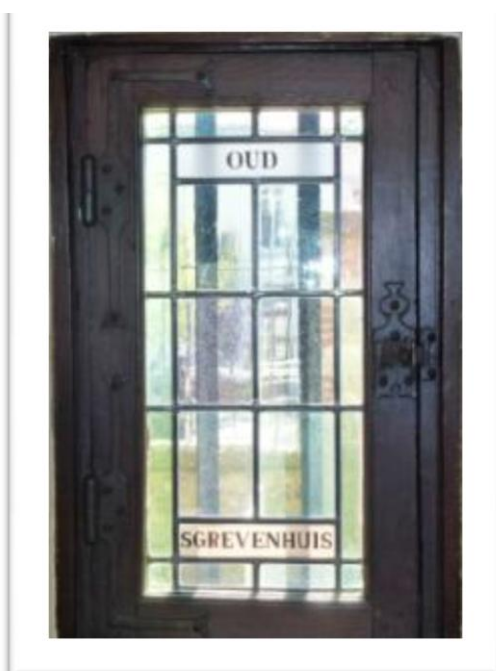
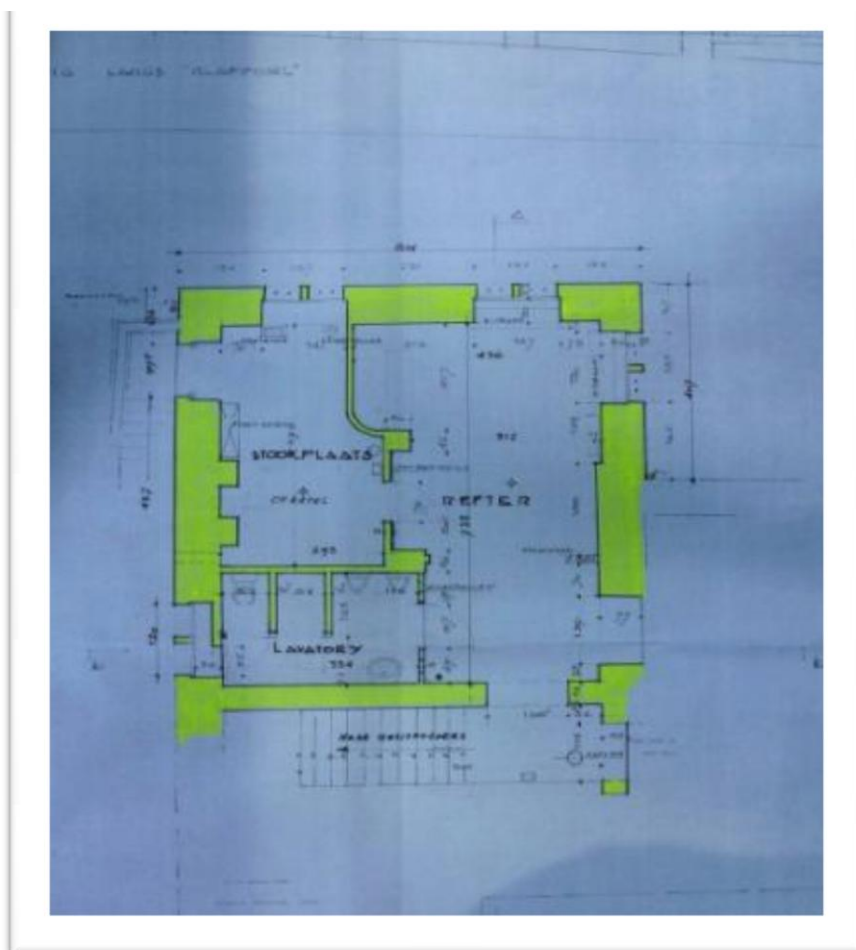
Het Onze-Lieve-Vrouwbeeld met kind is gesneden uit eikenhout, door de Loonse kunstenaar Gysbrecht Hechtermans. Het beeld werd waarschijnlijk gemaakt op aanvraag van de inwoners van Borgloon, die hiermee de verlossing smeekten van die verschrikkelijke buikloop die vooral de kinderen trof.

Inderdaad het kindje Jezus is hier afgebeeld in zittende houding op de arm van zijn moeder, maar het rust, naakt uitgestrekt met zijn buik op de arm. Dit beeldje dateert uit de jaren 1668-1680 toen de grote herstellingen plaats gehad hebben.

Borgloon had een gegronde reden voor het plaatsen van dit beeld, aangezien er gedurende de vijftig voorafgaande jaren en vooral in 1623, 1624, 1625, 1629, 1635, 1636, 1668 en 1676 veel geleden had van pest, buikloop en andere aanstekelijke en dodelijke kwalen.

Het beeldje werd in 1965 uit de nis weg genomen en staat nu binnen in de raadszaal. In de nis staat nu een afgietsel ter vervanging van het originele. De pest in 1676 veroorzaakte toen de dood van 167 inwoners van Loon.

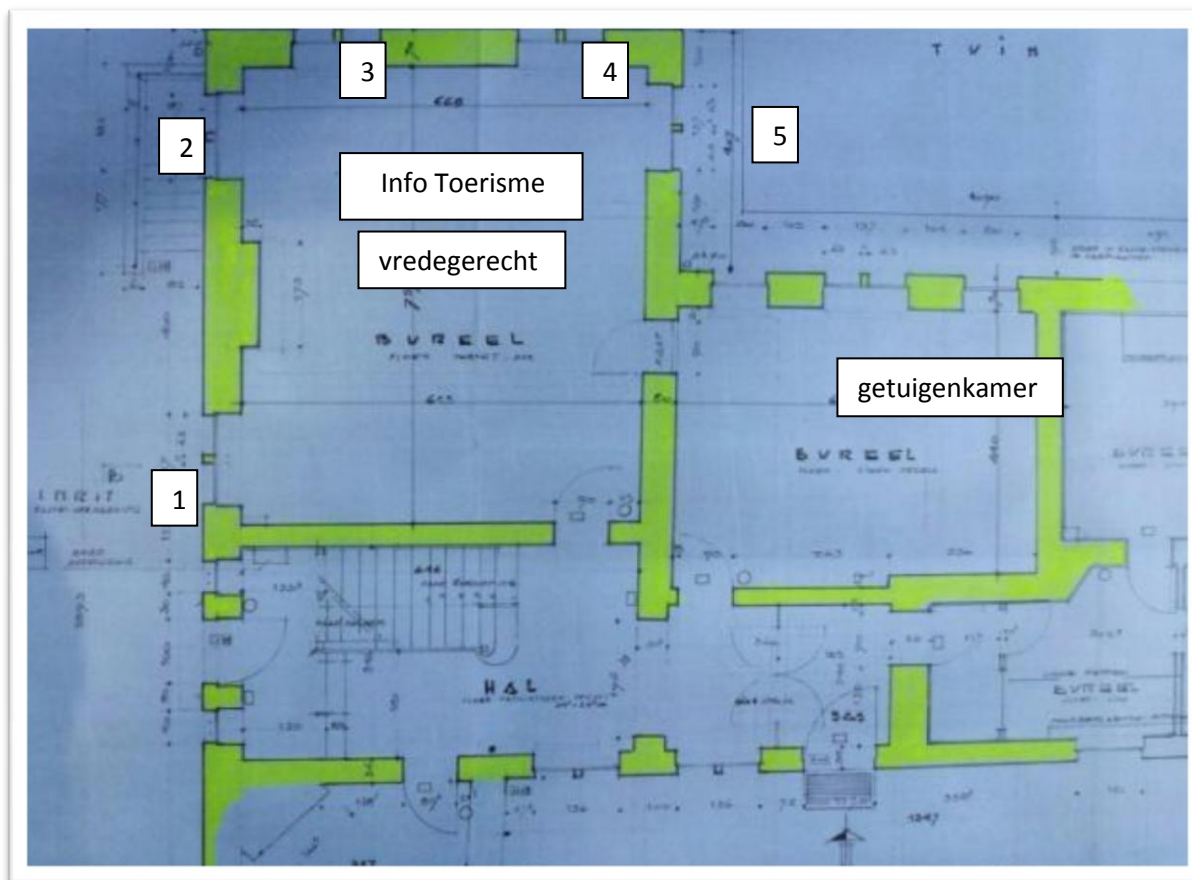
Plan Kelder

De 2 vensters naar de toegang van de kelder.(voorraad brandstof). Zoals de ankers in de voorgevel 1680 en dit venster "gesticht ter -XII-eeuwe" zijn in zekere zin volgens mij foutief gekozen en aangebracht.(zou moeten zijn gesticht in de XI eeuw en ankers met datum 1117 !)

Plan Gelijkvloers

Via de ingang komen we in een Sas met glazendeur / Hal met eikentrap en **rechts het groot** lokaal (bureel) is nu het **Info lokaal voor Toerisme**. (oppervl.: 50.56 m² (6.68m x 7.57m))

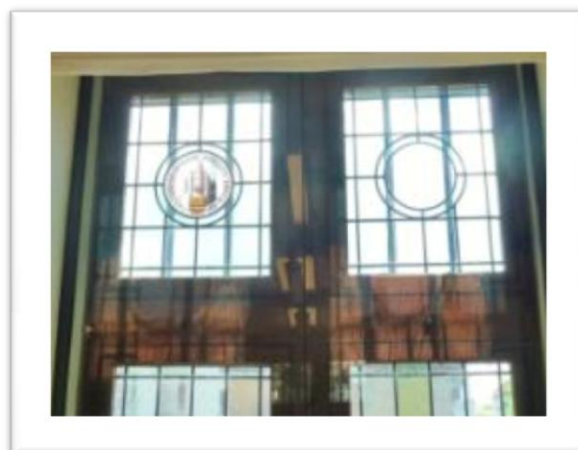
Voorheen zetelde hier **het vredegerecht**. Het lokaal is verlicht door **5 vensters** voorzien van een medaillon met zinspreuken en zinnebeeldige kentekens die betrekking hebben op het gerecht.

Venster 1 : links Zegel : "sigillum sedis allodiolis de los" duid op een plaats, oppervlakte een eigen goed van de graaf van Loon. Deze instelling met gerechtelijke bevoegdheden, trad ook op als beroepshof voor plaatselijke allodiale hoven in het graafschap. De schepenen van Loon zetelden ook in de Allodiaal Hof. Zij noemden zich de eigengenoten van de graaf van Loon.

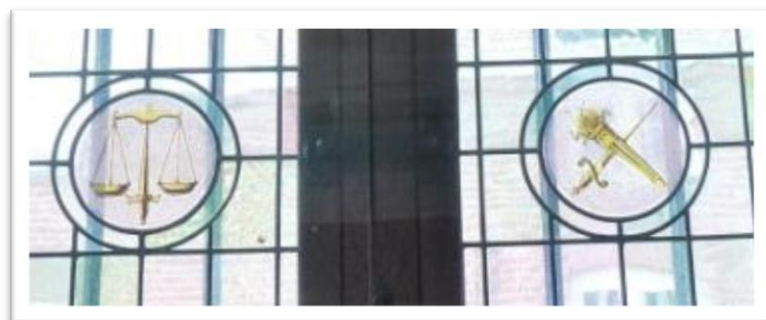
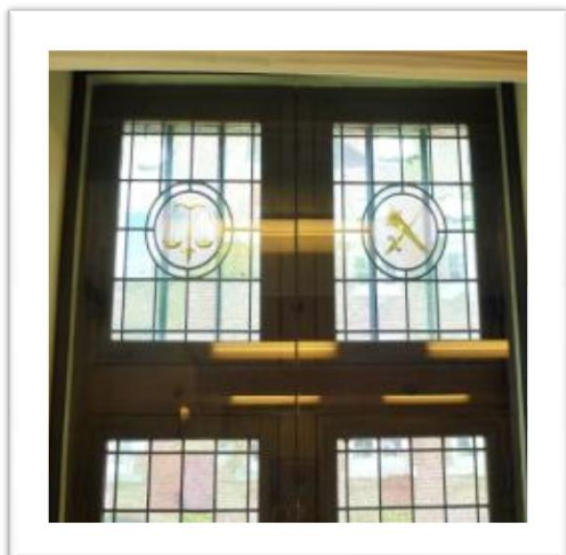

Rechts : " Sigillum scabinorum de los" zegel van de schepenen van Loon (kasteel en 3 torens + schild met de 10 balken goud en keel)

Venster 2 :Rechts van de schouw: **zegel der goede stad Loon**

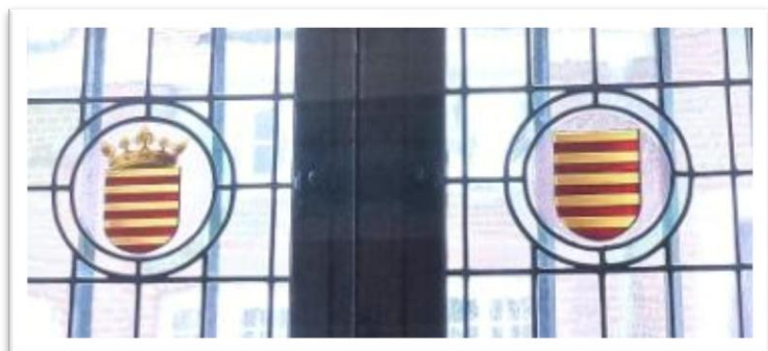

Venster 3 in de westgevel : balans van justitie en zwaard / Toorts en roede van het gerecht

venster 4 : schild van de graven van Loon (kroon en de 10 balken) / zelfde schild maar zonder kroon.

Venster 5 in de noordergevel : opschriften :

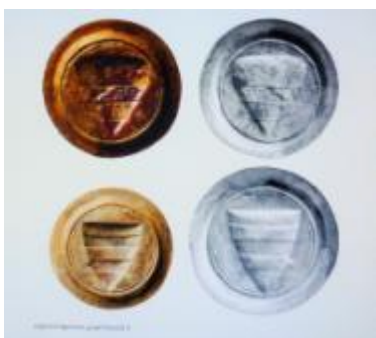
- * 27ste punt van die statuten der stad Borghloen XIV eeuw
- * Egeen portere en zal den anderen voergheen ander werlicke ghericht aenspreken.

andere zegels van Loonse buiten bank (villicus et scabini exteriores of buytenbanck ten Loonschen recht)

*De zegel v/h "hooggerichte van Loon en buitenbank Graeth in 1365.

*Nog een scabinale zegel v/h gerechtshof van Loon A° 1450. (scabinus = schepen /schepenakten)

zegel Echtgenote Arnold V

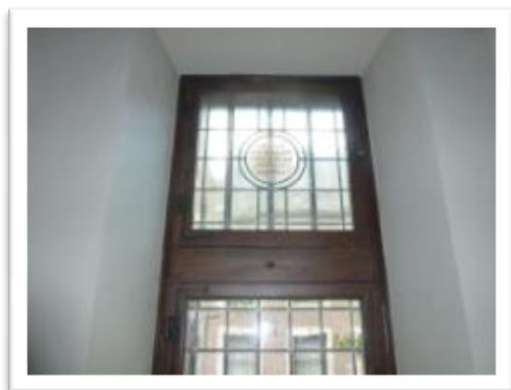
zegel graaf van Lohn

stadszegel Borgloon 17 eeuw

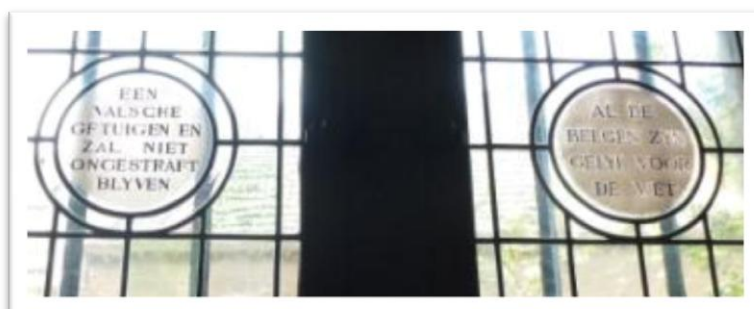
Getuigenkamer en lokaal van de rechter(6.25m x 4.4 m) met **3 vensters** versierd met volgende opschriften:

Venster 1 : "die wil oordeelen moet beyde partyen hooren"

Venster 2 : " een valsche getuigen en zal niet ongestraft blyven"

" al de Belgen zyn gelyk voor de wet"

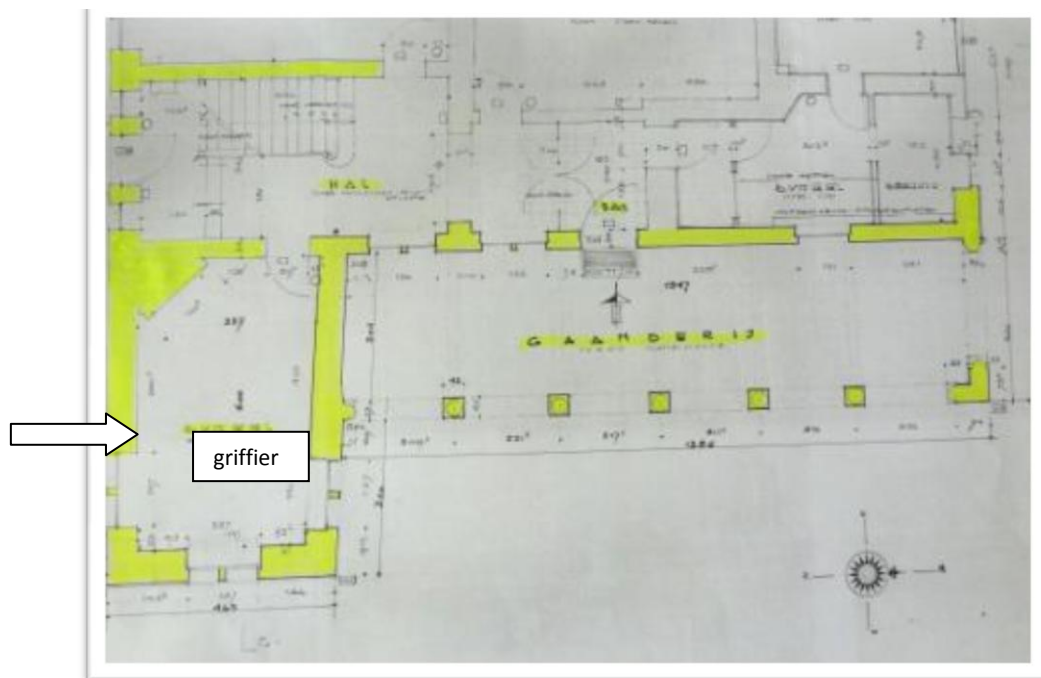

Venster 3 : "Niemand en mag zyn eygen recht doen"

Nu zijn de overige lokalen op het gelijkvloers bestemd voor andere activiteiten, koffielokaal, fietsenstalling, enz... .

Lokaal gelijkvloers Toren :21,42m² (3,57m x 6,00m): bureel van de griffier / nu bureel schepenen en voor ontvangst van de bevolking voor andere doeleinden dan administratie zoals isolatiepremie, beveiliging .....

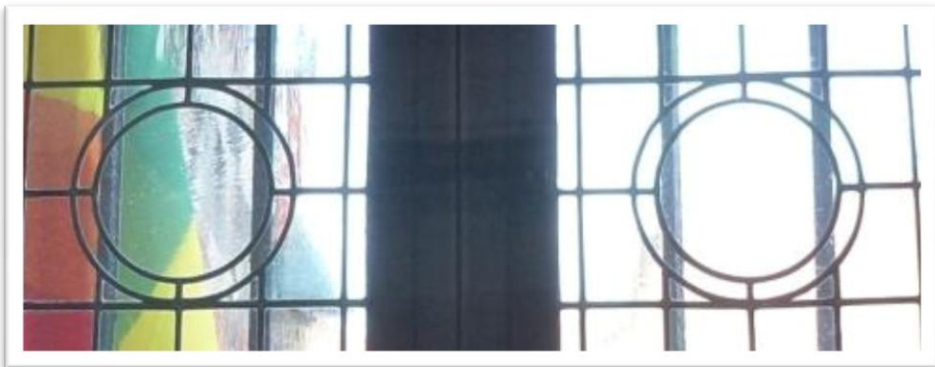

Bureel van de **griffier** met 3 vensters (nu schepenenlokaal):

slechts 2 vensters zijn voorzien van een medaillon.

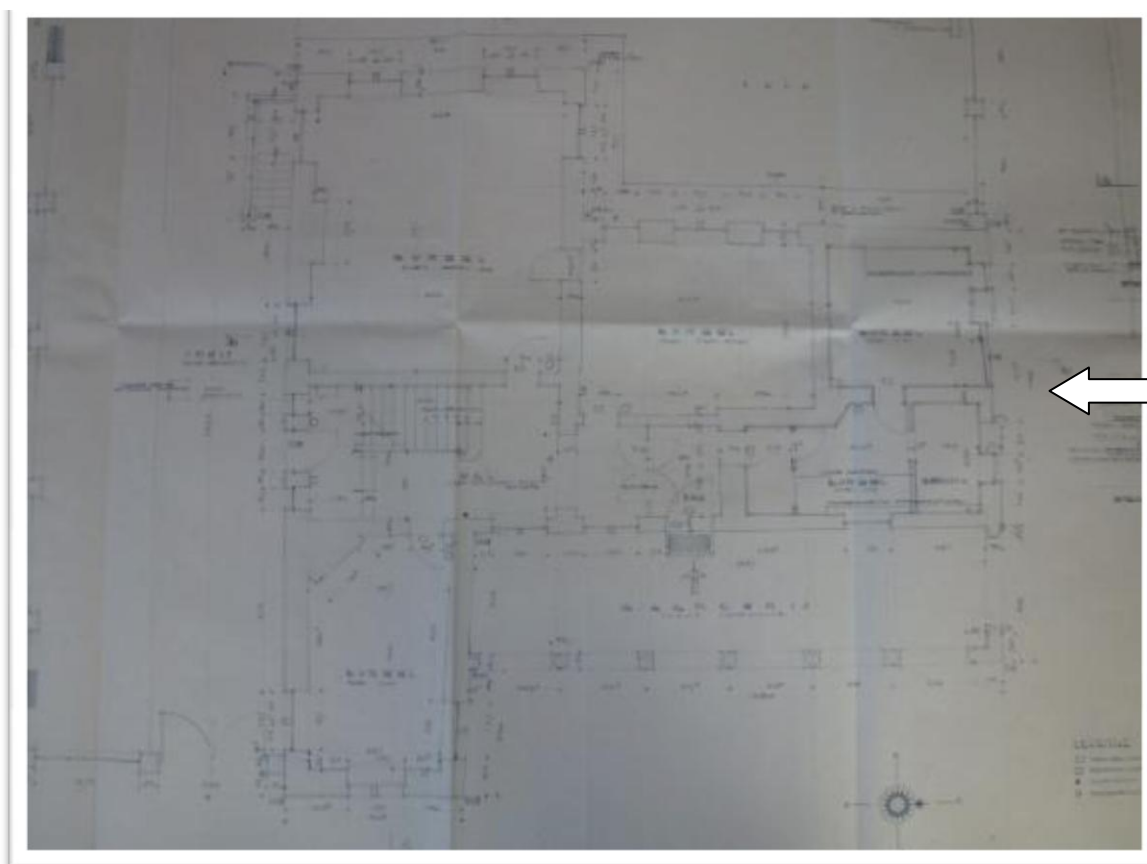
venster met uitzicht Papenstraat : schild van de graven van Loon met kroon en 15 bollen.

zelfde zegel als in de gerechtszaal : stadszegel van het hof der schepenen uit de XVII eeuw.

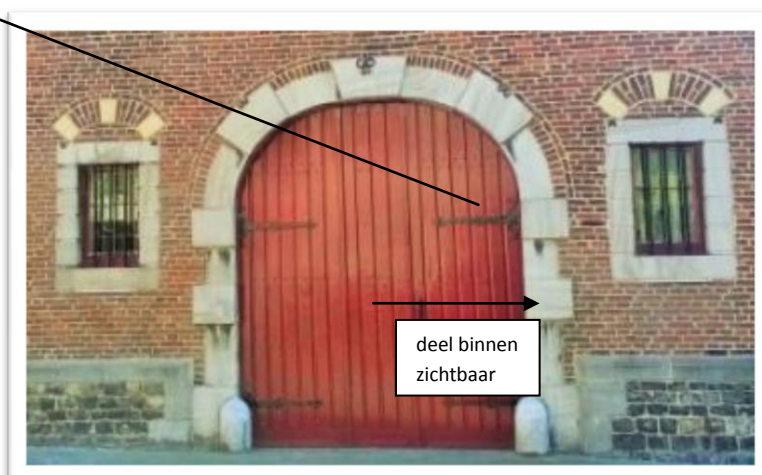
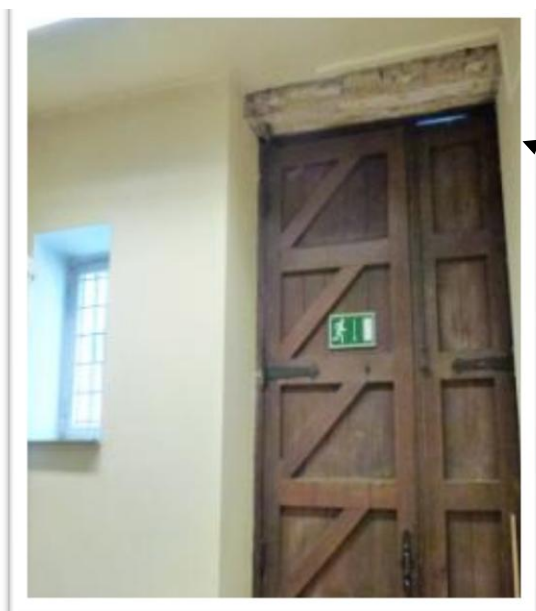

lokale gelijkvloers aan de noordengevel (poort)

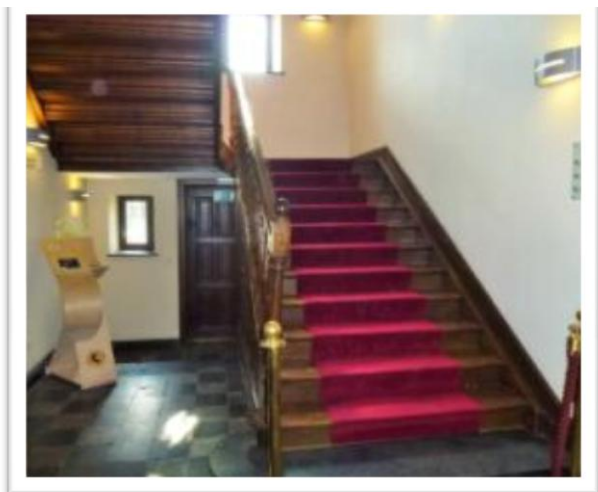
De poort is niet uit een geheel wel uit 3 delen (zie foto's binnenzijde)

Deze vertrekken werden gebruikt als halle voor de vroegere brandweer en er waren **ook twee cellen (amigo) van 2,25mx1,30m en een wachtplaats voor de politie 2,15m x1,80m**

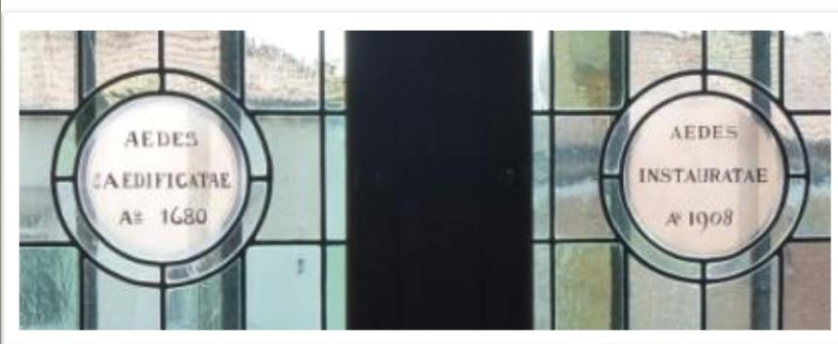
Poort bestaat uit 3 delen ! binnen slechts 2 delen zichtbaar / ander deel links aan de binnenzijde is dicht gemetseld met een muur die diensdoende is voor de keukeninrichting !

TRAPHAL

eiken trap breedte 2,75m en lengte 8,75m

De trap wordt verlicht door één venster van zes vlakken, waarvan de twee in het midden een zinnebeeld dragen.

Aedes aedificatae A°1680

en

Aedes instauratae A°1908

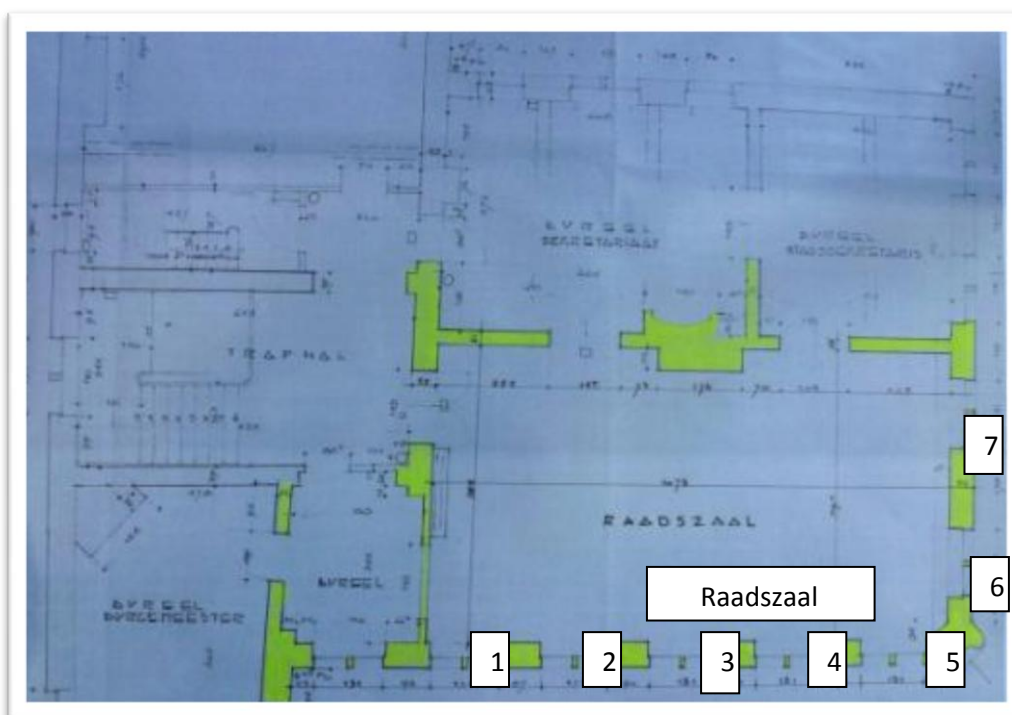
Deze twee opschriften geven ons en verkeerdt beeld van wat de bouw aangaat. Hier zou een derde medaillon moeten aan toegevoegd worden met een latijns opschrift " opgericht ca 1117of 11..."

In de traphal boven kan men nog steeds een XII eeuwse schat -of archiefkist bewonderen waarop 3 verschillende sleutels op slot gehouden wordt. De kist werd gebruikt als schatkist waarin de privilegiën van de stad en stadsgilden bewaard werden. (ter bewaring van de voorrechten van de stad en als archievenkast van registratie en documenten justitiebanken van Loon) De 12de eeuwse schatkist werd gesneden uit één boomstam. De jaarringen van de boom zijn nog steeds zichtbaar.

Plan verdieping

1. RAADSZAAL: heeft een oppervlakte van 63,84m² (10,73 m x 5,95m)

Raadszaal: **5 vensters ten oosten aan de voorgevel** en **2 vensters ten noorden** aan de zijgevel met op de hoek een nis met O.L.V. beeldje.

schouw met de beeltenis van Graaf Arnold V.

Venster 1 : Het wapen van Peer (na 1465 een stad geworden)
 Het wapen van Hamont (in 1401 tot stad verheven)

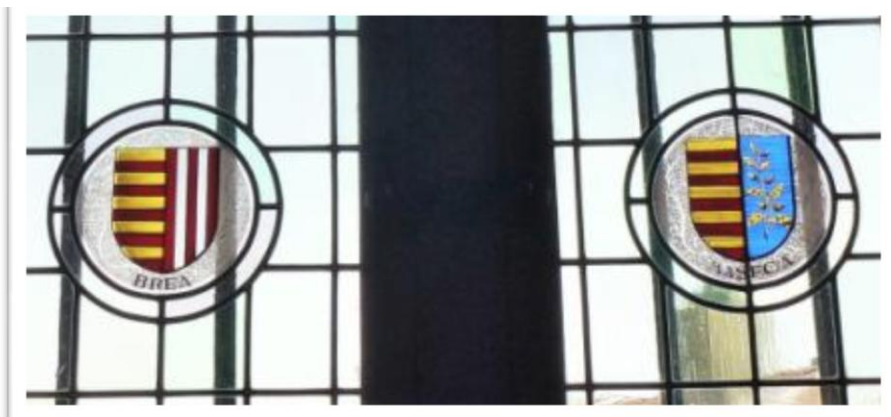

Venster 2 : Het wapen van Beringen (werd in 1239 tot stad verheven)
 Het wapen van Stokkem (werd in 1244 of 1245 tot stad verheven)

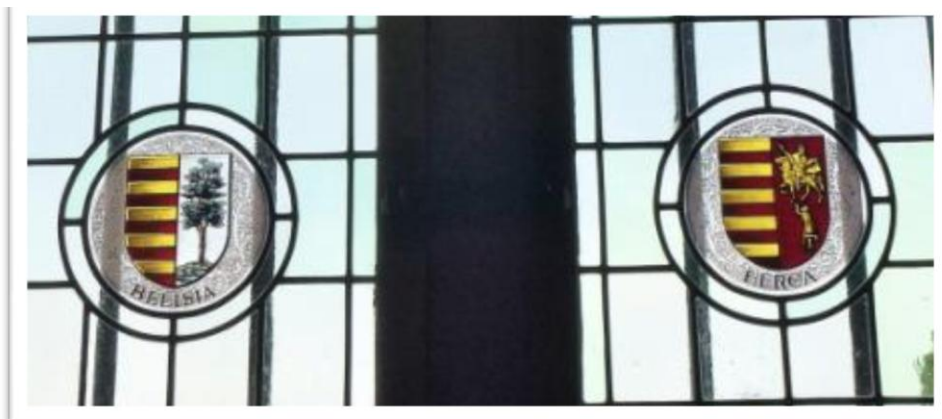
Venster 3 : Het wapen van Maaseik (in 1265 tot stad verheven)

Het wapen van Bree (in 1375 tot stad verheven)

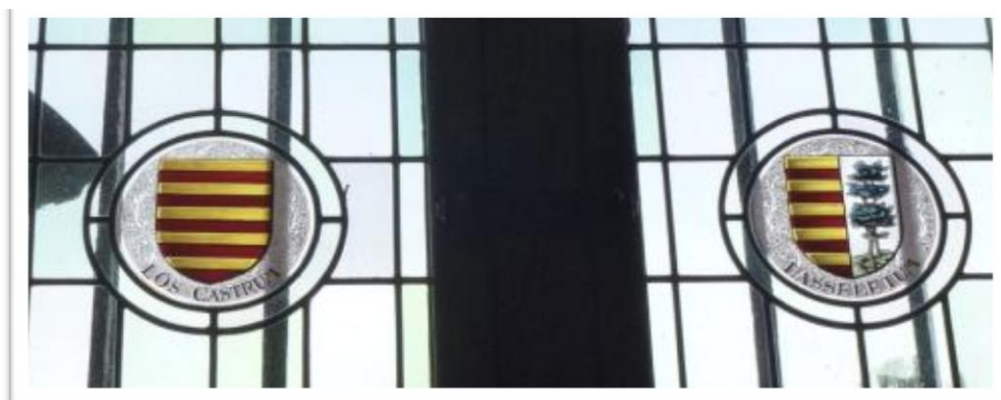
Venster 4 : Het wapen van Bilzen (werd voor eerst in 1050 vermeld en in 1251 tot stad verheven)

Het wapen van Herk (werd in 1414 tot stad verheven)

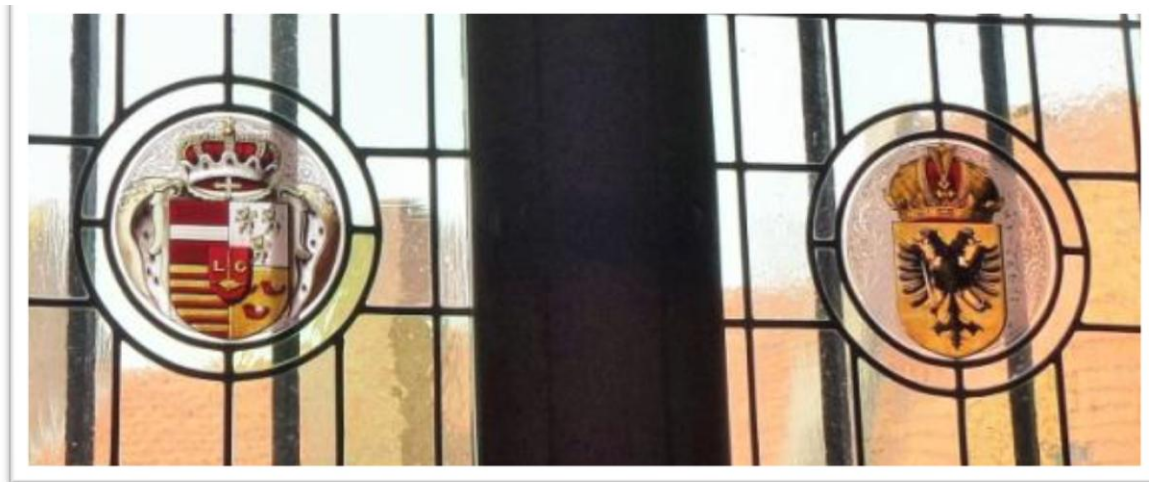
Venster 5 : Loon / LOSCASTRUM (10 balken goud en keel)

Hasselt / HASSLETUM in 1232 tot stad verheven (tien balken en een hazelaar)

Venster 6 : Blazoen van het Duitse Rijk

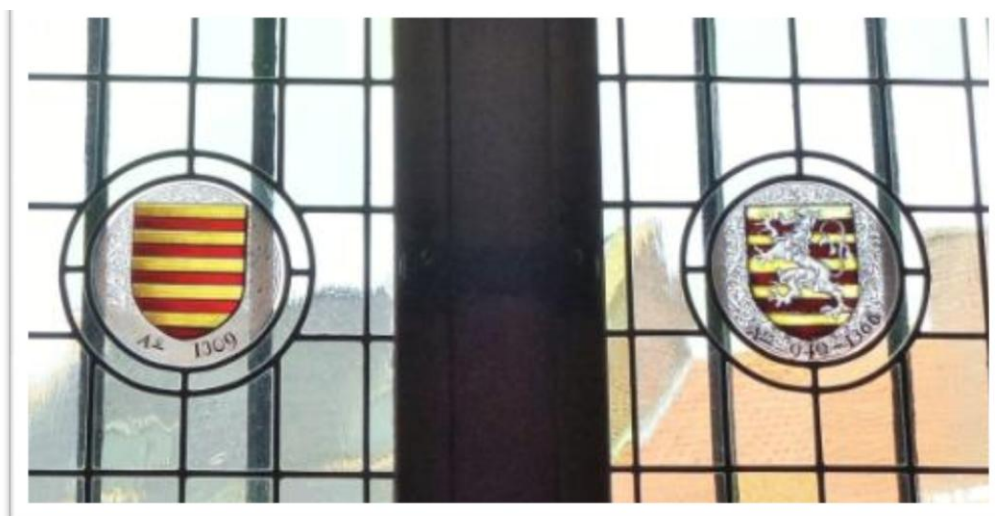
Het blazoen van het prinsbisdom Luik

Venster 7 :

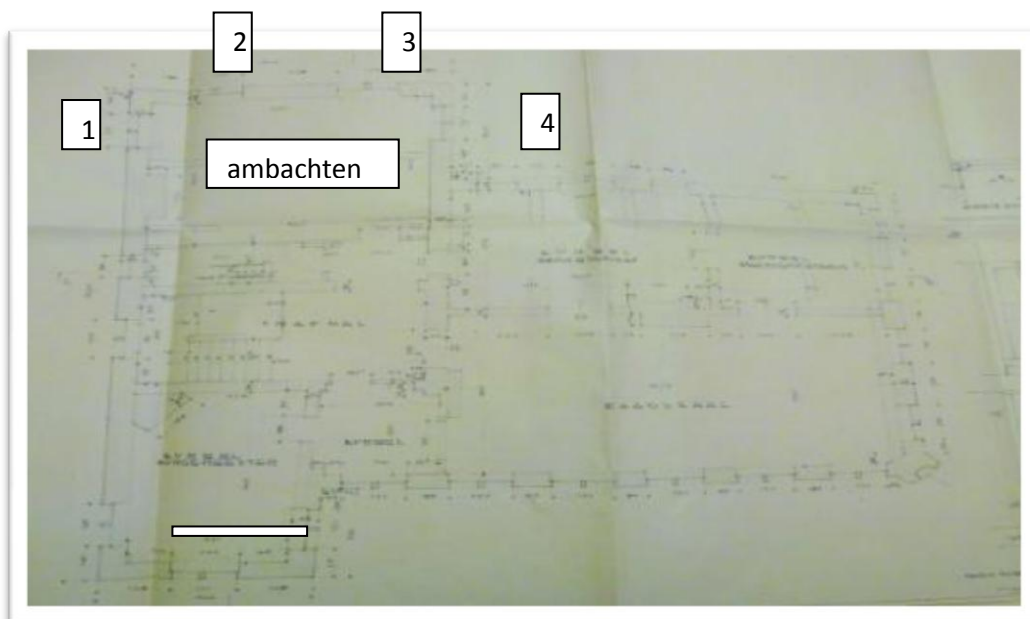
Schild van de graven van Loon A°1309

Opschrift A° 949 -1366

Ambachten lokaal: 4 vensters, waarvan 2 in het westen(achtergevel), 1 in het noorden(rechtergevel) en 1 in het zuiden (linkergevel).

Het ambachtenlokaal: hier gingen de vergaderingen door van het landbouwcomité, voor loting, voordrachten enz... het lokaal heeft een oppervlakte van 40,34m² (6,02 m x 6,70 m)

In 1668 De 7 ambachten bevelen dat het 's Grevenhuis te herstellen. Men begon dadelijk maar het werk duurde jaren. (Henrotay beweert tegen De Borman dat het hersteld is en niet herbouwd werd.(zie betaling aan Jan Guffens in 1684)

In 1680 Het 's Grevenhuis is hersteld. Dit moet door de graaf Gerard gebouwd zijn voor hij naar Kuringen trok omstreeks 1180 en het geschonken heeft aan de stad Borgloon .

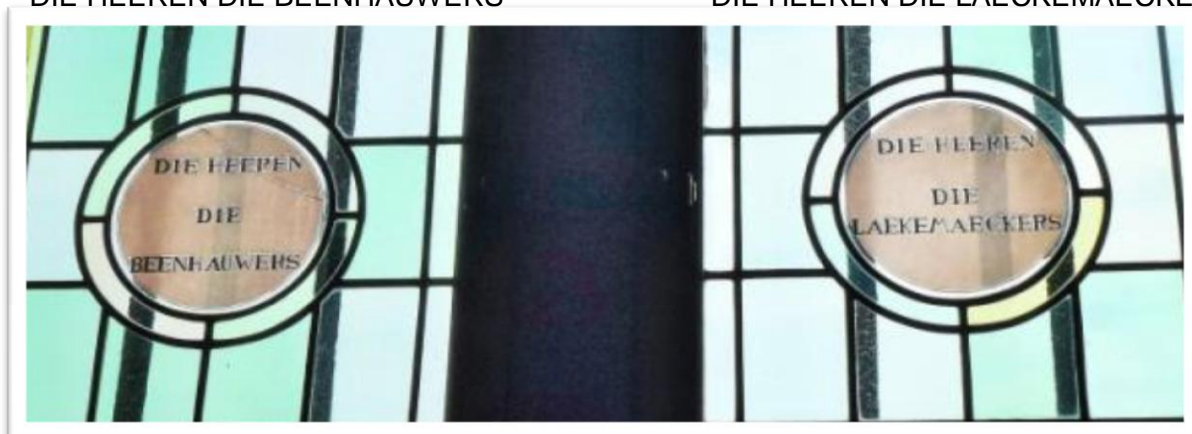
1684 Aan Jan Guffens wordt een rekening betaald **voor het herstellen** van het dak van het stadhuis, **levering van ankerbruggen**, planken, schaliën enz. Het volgend jaar moesten ze terugkomen voor nieuwe herstellingen. Dus het stadhuis werd **niet "herbouwd" in 1680!**

De vier dubbele vensters zijn versierd met zinnebeelden en opschriften toegewijd aan onze ZEVEN oude ambachten en gilden.

Venster 1

*DIE HEEREN DIE BEENHAUWERS

*DIE HEEREN DIE LAECKEMAECKERS

Venster 2

*ABACHTEN EN GILDEN BEWERKTEN

ONZE VRYHEDEN EN BEWAARDEN ONZE PRIVILEGIEN

*DIE HEEREN DIE SMEE

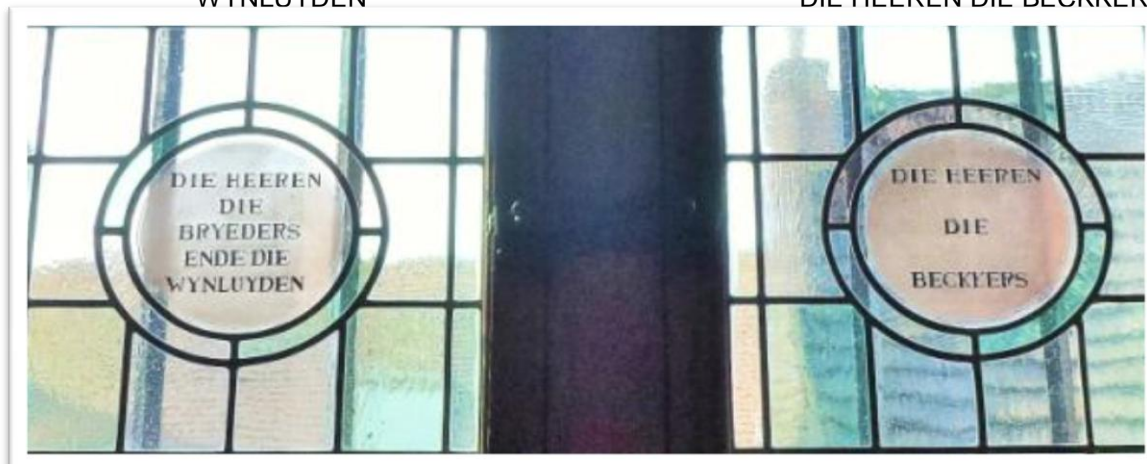

Venster 3

*DIE HEEREN DIE BRYEDERS ENDE DIE

WYNLUYDEN

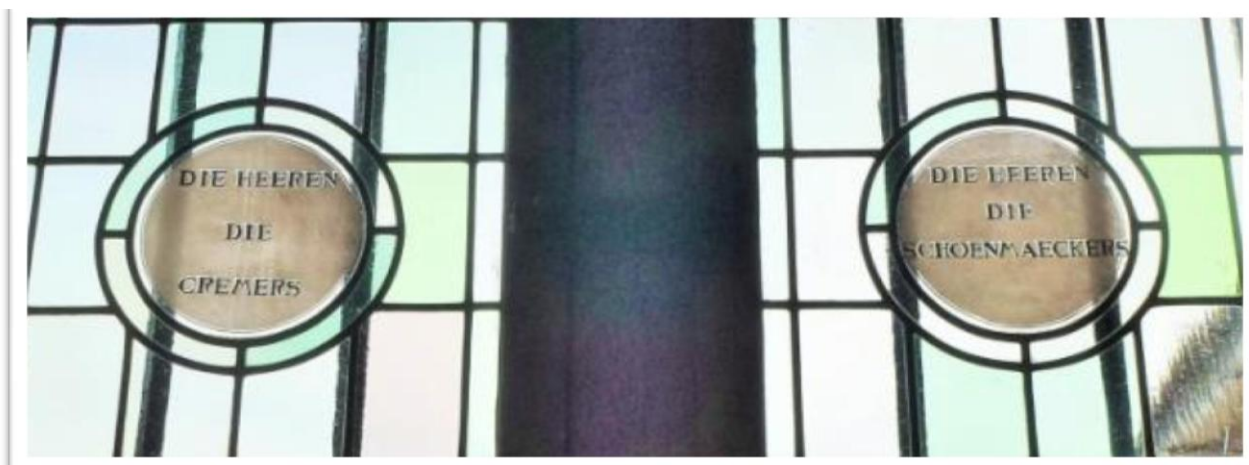
*DIE HEEREN DIE BECKERS

Venster 4

*DIE HEEREN DIE CREMERS (markt)

*DIE HEEREN DIE SCHOENMAECKERS

Al deze vensterglazen met kunstschilderingen, zinnebeelden en opschriften, werden geleverd door een gekende glasbranderij uit Koekelberg. De kostprijs bedroeg in de jaren 1908 ongeveer 200 Fr het stuk.

Venster op de overloop naar lokaal Burgmeester:

Het wapenschild van België en Limburg

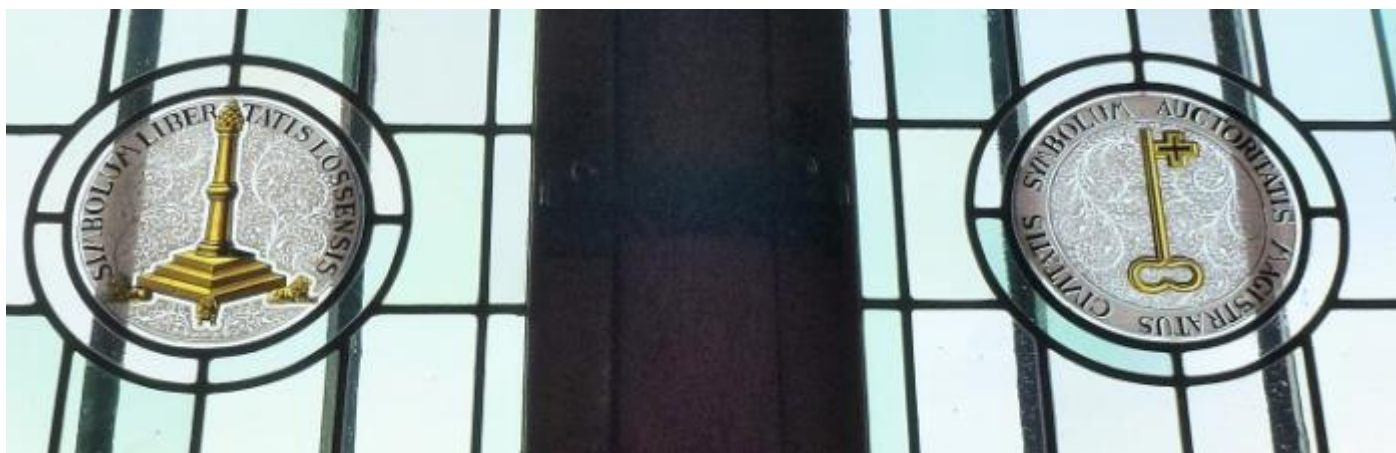
Kabinet van de Burgemeester bevindt zich in de toren en heeft een oppervlakte van 21,60 m² (6.05m x 3.58m). Dit vertrek heeft 3 vensters.

Enkel de venster met uitzicht op de Papenstraat draagt een medaillon en zinnebeeld.

***De LOONSE PRUIN** (perron); "SYMBOLUM LIBERTATIS LOSSENSIS" zinnebeeld der onafhankelijkheid der Loonse steden.

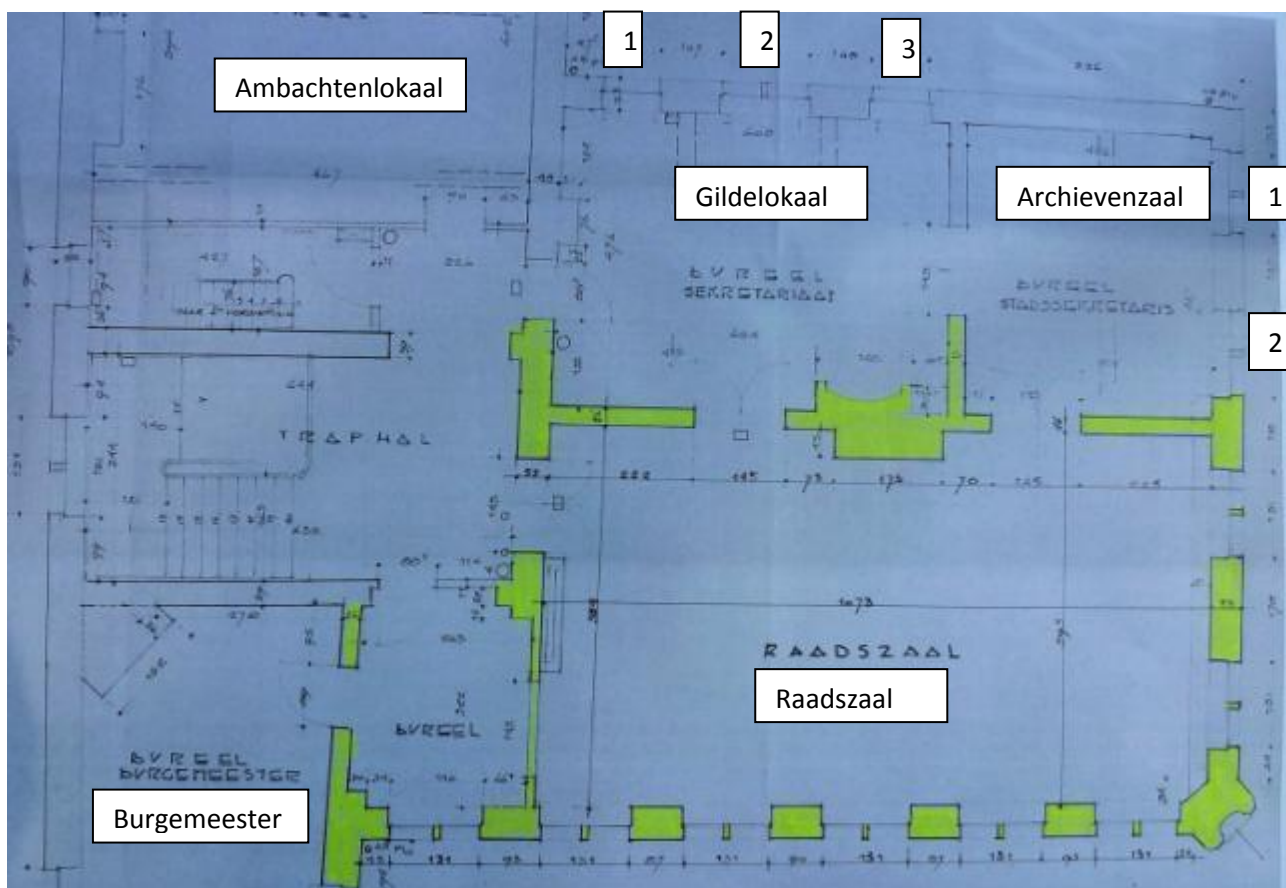
***De sleutel magistraal**: "SYMBOLUM AUCTIONATIS MAGISTRATUS CIVITATIS" zinnebeeld van Burgemeester / schout & 7 schepenen./

Borgloon had 2 schepenbanken : één binnenbank volgens het Luiks recht "villicus et scabini libertatis de Los" was voornamelijk bevoegd voor persoonsgebonden zaken binnen de stadswallen .Eén Buitenbank Gratem voor de dorpen Gotem, Heks, Hendrieken, Kerniel, Kuttekoven. Deze bank was gedeeltelijk afhankelijk van het Opperrecht Vliermaal. vanaf einde 14 eeuw waren de schepenen van beide banken dezelfde.

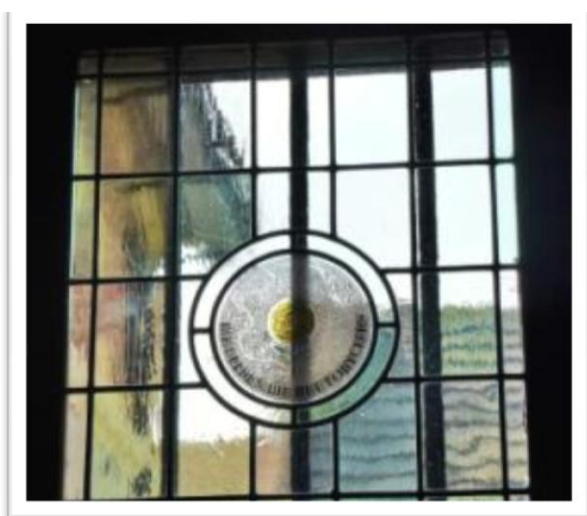

Gidelokaal oppervlakte van 29.70m²(4.76m x 6.24m) en 3 vensters in de achtergevel

De zinnebeelden die op de bovenste vlakken van de vensters te zien zijn, herinneren aan het bestaan van onze voorheen zo bloeiende maatschappijen en broederschap van kunst, van vermaak nl. de kamers van Sint Sebastiaan, Sint Joris en die Rederijckers.

Venster 1 : " Die goutbloeme " DIE HEEREN DIE RHETORYCKERS"

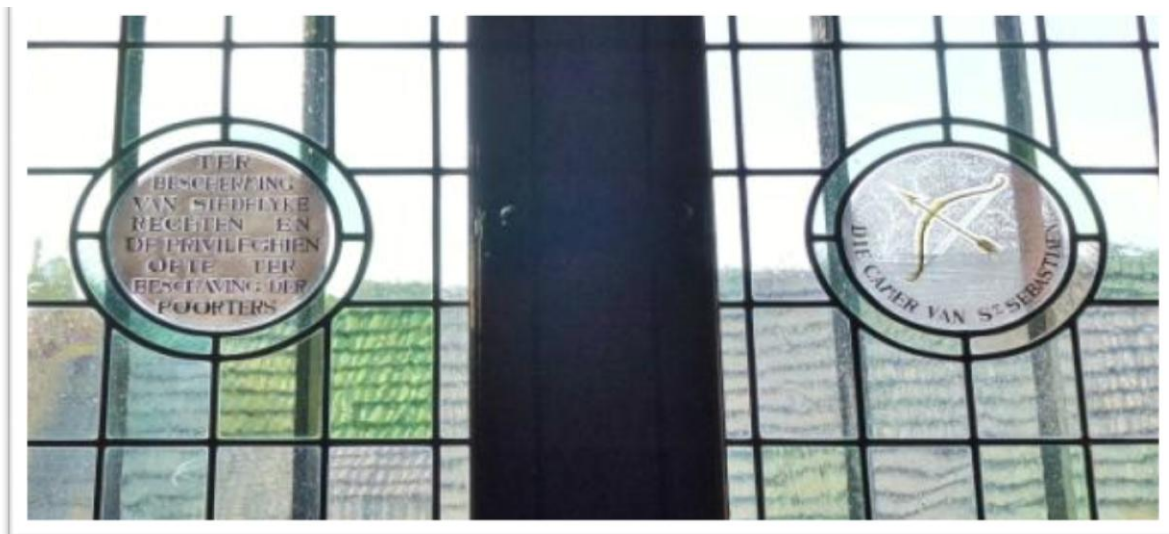
spreuk : "Loon versoet arbeydt, arbeydt versoeckt Loon"

(Loon verzacht arbeid, arbeid vraagt een plaats in Loon.) De Loonse rederijckers hanteerden het wapen van de geest.(toneel)

venster 2 : dubbel venster in het midden:

* TER BESCHERMING VAN STEDELYKE RECHTEN
EN DE PRIVILEGHIEEN OFTE TER
BESCHAVING DER POORTERS*.

DIE CAMER VAN St SEBASTIAEN.

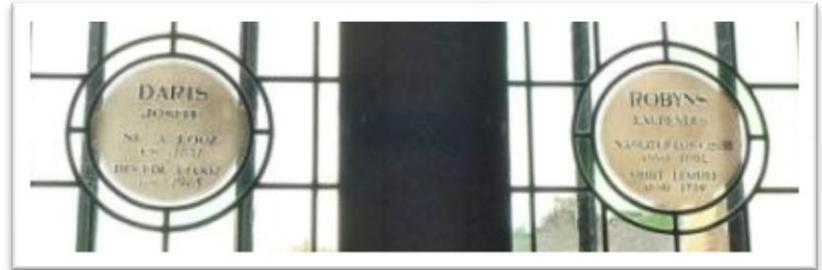
venster 3 : *DIE St-JORIS CAMER

Kolveniers van St-Joris (Musket of vuurroer) oefende op de "Clee" in Kuttekoven.

Archievenzaal: oppervlakte van 19.15m² (4.67m x 4.10m) een dubbel deur brengt ons naar de archievenzaal. De twee vensters in de noord gevel zijn versierd met volgende opschriften, **toegewijd aan de geschiedschrijvers** van het land en de stad Loon.

Kanunnik DARIS

Onze meest vermaarde Loonse geschiedschrijver.

Arnold Josephus Matheus Daris werd geboren te Borgloon op 18-09-1821 en overleed te Borgloon op 11-09-1905.

Hij was de zoon van vrederechter Martin Daris en Maria Christina Kalcker, dochter van een Loonse apotheker.

Hij genoot het lager onderwijs in zijn geboortestad en volgde daarna de Latijnse klassen in het College te Tongeren, voltrok zijn middelbare studies in het Seminarie te Rolduc, ging vervolgens de wijsbegeerte en godgeleerdheid studeren in het Groot-Seminarie te Luik.

Hij werd priester gewijd op 21 december 1844. Na enige tijd privaat leraar te zijn bij graaf d'Arschot Schoonhoven te Voort werd hij leraar Grieks en apologetica aan het Klein-Seminarie te Sint-Truiden tussen 1851 en 1854.

Gedurende 43 jaar bekleedde hij de leerstoel canoniek recht en kerkgeschiedenis aan het Groot-Seminarie te Luik, dat was tussen 1854 en 1897. Gedurende die periode was hij een onvermoeibaar speurder in geschiedkundige documenten. Als autodidact historicus met bijzondere interesse voor Loon en Luik schreef hij in de Franse taal en ook in het Latijn:

Hij keerde terug naar zijn geboortestad in 1905.

Op 25 september 1955 had te Borgloon een herdenking plaats ter gelegenheid van de 50e verjaardag van zijn afsterven. Dertig jaar later, op 26-27-28 april 1985, werd kanunnik Daris nogmaals te Borgloon herdacht.

Aan deze beroemde Lonenaar ontleende onze geschiedkundige kring haar naam.

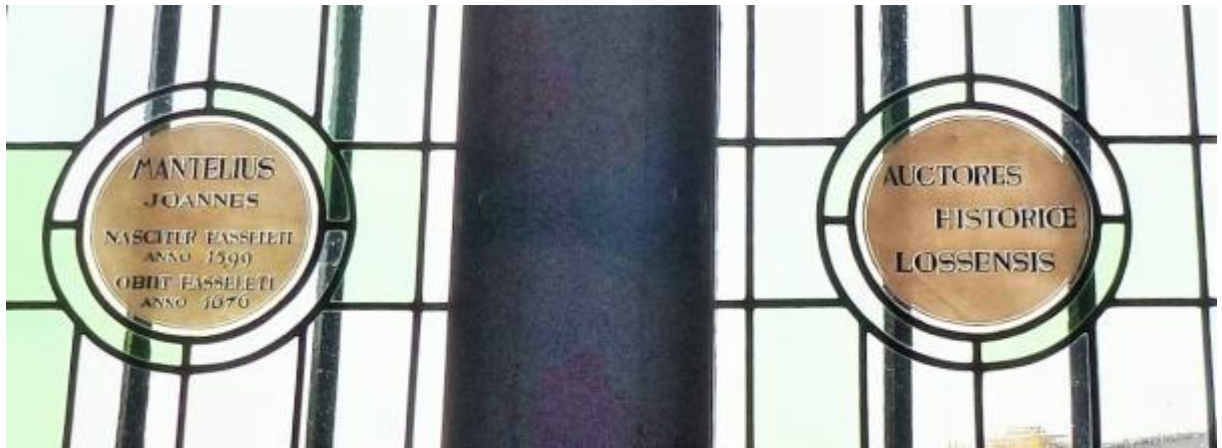
Stad Borgloon herdenkt kanunnik Daris A.J.M. ° 18.09.1821 - +11.09.1905.
herdenkingsvieringen in **1955 en 1985**,

HISTORIAE LOSSENSIS LIBRE DECEM

MANTELIUS JOANNES ROBYNS LAURENTIUS

Drie eeuwen lang een basiswerk blijven voor de geschiedenis van het graafschap Loon: je moet het maar doen. In 1663 gaf de **augustijnermonnik Joannes Mantelius (1599-1676)** een geschiedenis van Hasselt uit met daarin ook een **samenvatting van de geschiedenis van het graafschap Loon** sinds de aanhechting bij het prinsbisdom Luik in 1366. Tijdens zijn laatste levensjaren werkte hij aan de periode vóór 1366. **Die tekst bleef onuitgegeven tot 1717, toen advocaat Laurentius Robijns hem publiceerde met de ronkende Latijnse titel *Historiae Lossensis libri decem***, aangevuld met enkele extra's, zoals Mantelius' stamboom van de graven van Loon en publiekrechtelijke teksten

Joannes Mantelius

Joannes Mantelius (Hasselt, 23 september 1599 - aldaar, 23 februari 1676) was een geestelijke en geschiedkundige.

Biografie

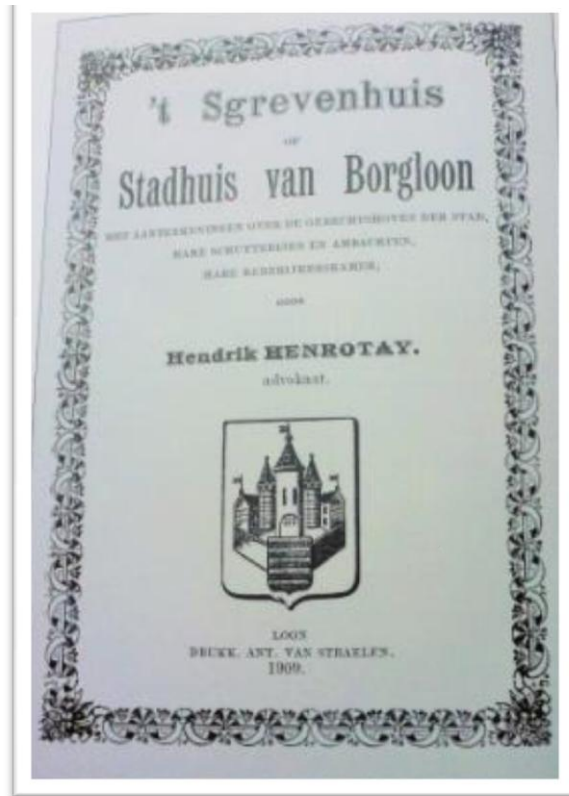
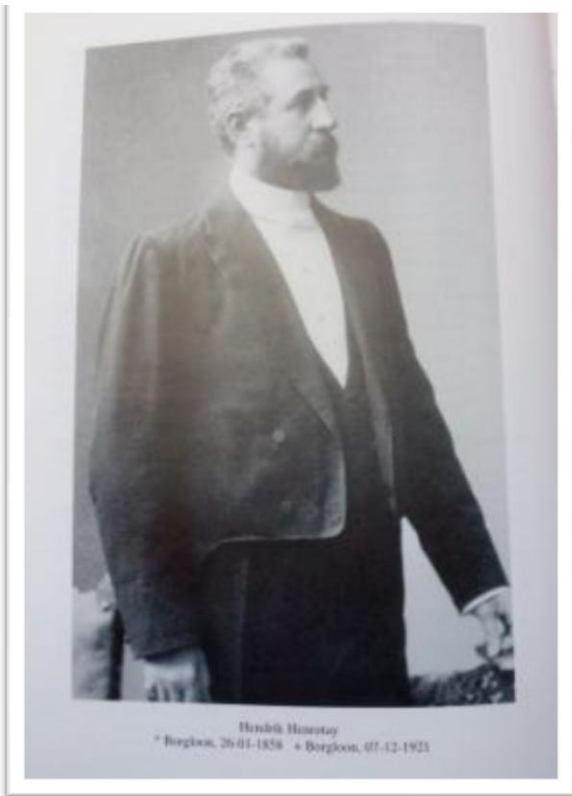
Mantelius trad op zijn 17e jaar toe tot het Augustijnenklooster te Hasselt, waar hij tussen 1625 en 1628 subprior was. Vervolgens keerde hij in bij de Augustijnen in Brussel en Antwerpen en studeerde hij aan de Universiteit van Dowaaï, waar hij een licentie in de godgeleerdheid behaalde.

Tussen 1640 en 1652 bekleedde hij functies als visitator, zaakgelastigde en hoogleraar in Rome, Keulen en de Abdij van Gladbach.

Hierna keerde hij terug naar Hasselt, waar hij zich ging wijden aan de **streekgeschiedenis**. **Zo schreef hij een geschiedenis van het graafschap Loon (*Historiae Lossensis*)** en daarna verscheen er een geschiedenis van de stad Hasselt van zijn hand (*Hasseletum*), die gedrukt werd in 1663 te Leuven.

Mantelius werd begraven in de Augustijnenkerk te Hasselt.

Hendrik Henrotay

Advocaat - historicus (1858 - 1921) Studeerde rechten in Luik en had zijn praktijk in Borgloon. Speelde een actieve rol in de rederijderskamer.

Hij stierf op 07 december 1921 en werd in het familiegraf op het kerkhof van Borgloon bijgezet. Het graf van kanunnik Daris bevindt zich in de nabijheid.

De omgeving Buiten het stadhuis:

Voor en achter het stadhuis bevond zich een grastapijt voorzien van een poel, genaamd "de klappoel". Het was verboden op deze grasmat varkens te hoeden, daar het een publieke spoel- en bleekplaats was, waar de zorgelijke huisvrouwen hun gewassen linnen kwamen uitspreiden.

Rond het 's grevenhuis bevond zich midden XVII eeuw een haag en tegen de noordelijke zijkant van het gebouw een publieke waterput. (in 1895 werd deze put vervangen door een nieuwe, die gedolven werd in het midden van de markt, daar waar zich voorheen het pruin (perron) verhief.

In 1619 Het kruis op de "pruin" (het perron) wordt vernieuwd voor 12 gulden door een zekere Warny. Het perron stond midden op de Markt.

Het pruin of perron. Het perron is eigenlijk een pui (verhoging, massief stenen bouwsel) voor het stadhuis (in het midden van de markt) dat men met behulp van treden beklom en waarop men vroeger de besluiten, verordeningen,... voorlas. Alle misdrijven, die gepleegd werden, werden beslecht aan het perron.

Wat bij het perron opvalt zijn de gemeenschappelijke delen, nl. de treden, de zuil, dennenappel en het kruis.

Een perron was een zeer belangrijk teken van stedelijke vrijheid, en onderlinge verbondenheid met andere steden.

Achtergevel(westen): 2 vensters van het info lokaal en 2 van het ambachtenlokaal

Zijgevel links (zuiden) "klappoel"

Het oude **Graafschap Loon** (Frans: *Looz*) bestreek een gebied dat ongeveer overeenkomt met het huidige Belgisch Limburg, met dien verstande dat Diepenbeek, Alken, Sint-Truiden en Tongeren enclaves van het Prinsbisdom Luik waren, Thorn en Rekem rechtstreeks van de Duitse keizer afhingen, en Lommel bezit was van de hertog van Brabant. Ook Rummen heeft tot dit graafschap behoord, totdat het in 1240 aan Willem van Montferrant werd verkocht.

Er waren **10 Loonse steden** met stadsvrijheden. Navolgend schema toont de wapenschilden van deze 10 steden (met eventuele variante). (Borg-)Loon als eerste centrum had als wapenschild 10 horizontale balken: afwisselend 5 gouden en 5 rode ('keel'). Al de schilden van de overige steden zijn opgebouwd met links de Loonse helft. De rechter helft toont de specifieke verwijzing.

Beringen (1211-1239) **Kolmont** (1170), **Brustem** (1175) en **Kuringen** (1240) krijgen ook stadsrechten maar slagen er **niet** in zich tot stad te ontwikkelen.

Beringen

Bilzen

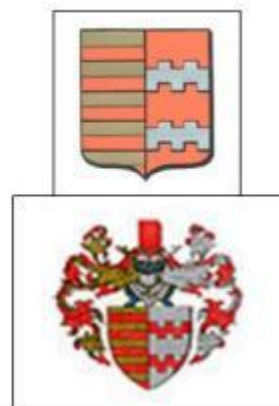
Borgloon

Bree

Hamont

Hasselt

Herk-de-Stad

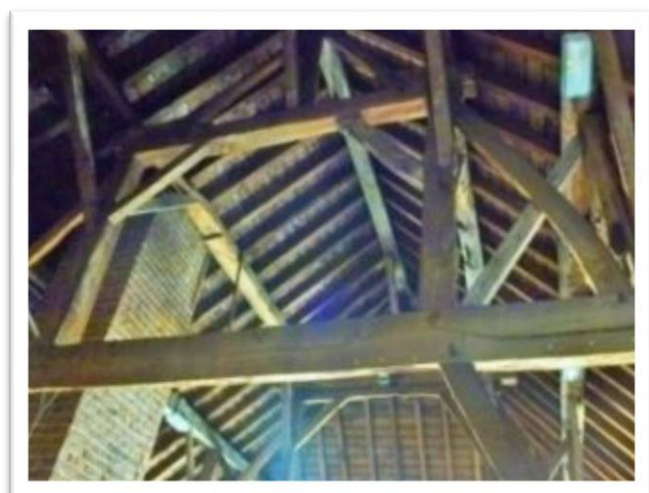
Maaseik

Peer

Stokkem

Dakconstructie

verticale doorsnede

Vergadering van de geschiedkundige kring Daris Borgloon. Ivo Gilisen is onze voorzitter, secretaris, penningmeester en webmaster. Leden : Jef Breesch en Germain Houben

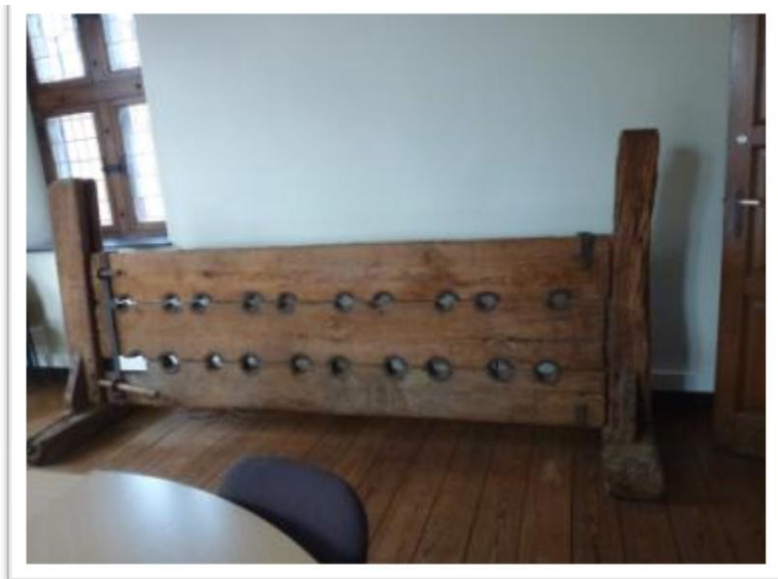

Nog 2 bekende leden : Fernand Jamart en Frans Coenen die secretaris van de geschiedkundige kring was tot 2012 .

andere leden : Agnes Timmermans - Guy Vijgen - Jef Ory - Serge Houbrechts - Hendrik Bamps - Bob Buffa - Jos Meekers - Maurice Ponet - Rob Ramaekers - Justin Vandercappellen en Fernand Timmermans. Erfgoed Haspengouw en Stadsbestuur Borgloon.

De pijnbank (staat nu in het ambachtenlokaal)

De pijnbank dateert uit de 17e eeuw en werd vooral gebruikt bij heksenprocessen.
De beschuldigten werden met handen en voeten vastgemaakt in de pijnbank

Krantenknipsel van 08 maart 1968.

VRIJDAG 8 MAART 1968

TONGEREN

Het stadhuis van Borgloon wordt grondig opgefrist

Alleen wie enigszins vertrouwd is met de historie van Borgloon als hoofdstad van een graafschap kan begrijpen dat een stadje dat nu 3.660 inwoners telt, een zo grote rijkdom aan oudheidkundige schatten binnen zijn muren bergt. De gemeenteraad van Borgloon is terecht van oordeel dat het zonde zou zijn deze getuigen van een groots verleden te verwaarlozen. Zo is er het stadhuis: een parel van een gebouw, eerst gebouwd in de tweede helft van de 11de eeuw, daarna (al te) grondig gerestaureerd in 1650 en nu opnieuw dringend aan een restauratie toe. In de eerste lentedagen van dit jaar wordt met dit werk een aanvang genomen. Zodat de toeristen die elk jaar weer van over de grenzen in Loon de lente zoeken niet alleen een zee van bloeiende boomgaarden zullen bewonderen maar ook getuigen zullen zijn van de flinke beurt die het oude stadhuis dan krijgt.

GRONDIG EN GOED

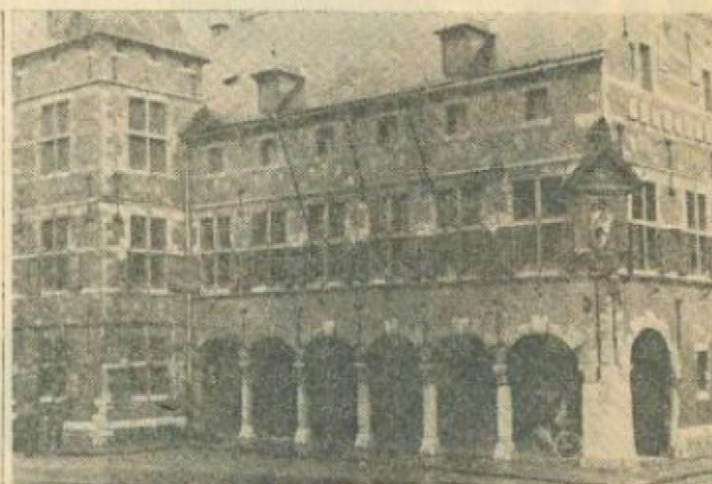
Restauratie is niet teveel gezegd als men weet wat er met het pronkstuk uit de renaissance gaat gebeuren (de jongste restauratie heeft hoogstwaarschijnlijk van het oorspronkelijke gebouw geen steen op de andere gelaten hetgeen met een ook het jaartal, gevormd door de ankers in de voorgevel: 1680, geloofwaardig maakt).

Herstellingswerken klinkt al meer volgens de werkelijkheid.

En die waren dan ook werkelijk nodig: de in lood gevatte ruitjes maakten langs de binnenkant nog steeds dezelfde bevallige indruk, maar het openen van een raam toonde duidelijk dat weer en wind het stadhuis niet spaarden. Uitgevreten houtwerk; de minste windstoot kon de ramen doen scheutelen. Het dak in erbarmelijke staat, de gangen en trappen troesteloos en grauw.

Binnen enkele dagen krijgt het oude «'s Greven huis» of «Huis der Graven» de eer en de behandeling die hen toekomt.

Geen plekje wordt over het oog gezien, geen stukje ongemoeid gelaten. En de herstellingen worden

Met veel eerbied voor het uitzicht en met veel zorg voor de uitvoering wordt tijdens de eerste lentedagen het oude «'s Grevenhuis» of stadhuis van Borgloon vernieuwd en opgeknapt.

uitgevoerd met de meeste zorg en de deugdelijkste materialen.

NIEUW DAK, HERSTELDE GEVEL

Bij de aanbesteding van deze werken kwam het laagste bod van firma Dijkmans uit Kuringen. Voor de som van 1.071.072 frank neemt deze firma de restauratie op haar aktief.

Het dak wordt totaal vernieuwd met leien uit de Belgische groeven. Lood- en zinkwerk worden vervangen op de meeste plaatsen. De voorgevel zal er gloednieuw uitzien na de behandeling: de natuursteen wordt geschuurd tot hij zijn natuurlijke kleur terugkrijgt, en ook de bakstenen worden ontdaan van al het stof en vuil dat er in de loop der jaren op ging kleven. De volledig verweerde en beschadigde stenen worden gewoon vervangen. Daarna worden de muren voor de komende jaren beschermd tegen regen en wind door bespuiting met een sterk vochtwerend middel, dat echter geen afbreuk zal doen aan de oorspronkelijke kleur en schakering van het gebouw.

BINNENVLOEREN, CENTRALE VERWARMING

De houten binnenvloeren worden eveneens opgefrist door vaklui. De eiken trappen krijgen waar

het nodig is de steun van zuiver inlands eikenhout.

Verder zal het vroegere administratiegebouw van de graven van Loon nog beschikken over centrale verwarming. De aanbesteding voor deze werken is echter nog niet achter de rug. Het is echter wel uitgemaakt dat hieraan een som van 193.000 frank zal besteed worden.

ANDERE WERKEN IN HET VOORUITZICHT

Buiten de restauratie van het stadhuis zijn er in Borgloon nog andere plannen. Een hiervan beoogt de aanleg van een verbrede Langsteeg, de straat die het station met de weg op Kerniel verbindt. De grote getallen schrikken niemand meer af: 3.383.183 frank voor de werken zelf en 2.770.000 frank voor de noodzakelijke onteigeningen.

Voor een veiliger en gemakkelijker weg naar de veiling heeft de gemeenteraad een bedrag voorzien van 2.400.000 frank te vermeerderen met 664.000 frank voor de onteigeningen.

«Daar roert wat» in de kleine gemeente die het klaarspeelt, eruit te zien als een kleine stad, die aan toeristen en belangstellenden een mazaiek van kunsthistorische bezienswaardigheden kan vertonen.

Zoals het gebouw van het stadhuis in de jaren 1908 werd gerestaureerd, staat het heden ten dagen nog te prijken op de marktplaats van onze aloude stad Borgloon en heeft de tand der tijd het nog steeds onaangeroerd laten staan.

Deze oude verblijfplaats van de graven is het enige overblijfsel van het eens zo machtige graafschap Loon, waar wij, Lonenaren, allen trots mogen op zijn.

UIT GOUDEN KORENAREN

SCHIP GOD DE LONENAREN

UIT HET RESTANT

DE OVERIGEN VAN HET LAND.

EINDE